

Underlag för beslut i ledningsgruppen gällande hantering av ärenden där huvudman får assistansersättning

Bakgrund

Det finns oklarheter vad som gäller för överförmyndarens tillsyn när det handlar om huvudman som bedriver assistansbolag. Vissa huvudmän är registrerade med enskild firma och får assistansersättning från Försäkringskassan. I andra fall finns ingen firma registrerad. I vissa fall får överförmyndaren vetskap om att huvudmannen är registrerad och har enskild firma, i andra fall inte. I vissa fall sker redovisningen i huvudmannens årsräkning, i vissa fall sker denna separat. Överförmyndarförvaltningen har hanterat ärenden där det finns omständigheter som tyder på oegentligheter i enskilt fall där förvaltningen blivit kontaktad av Skatteverket i samband med deras utredning. Förvaltningen bör därför fatta beslut om hur dessa ärenden ska hanteras utifrån flera frågeställningar.

Frågor att besvara:

1. Behöver överförmyndarförvaltningen samtycka till att bedriva näring i de fall där huvudmannen blir beviljad assistansersättning? Hur gör vi i de fall där enskild firma redan finns?
2. Vad kräver Försäkringskassan och Skatteverket vid ansökan om ersättning?
3. Vilken redovisning ska göras av assistansersättningen?
4. Vilken myndighet granskar denna?
5. Vem kontrollerar att arbetsgivaravgifterna betalas in?
6. Vilken bolagsform kräver ev. Försäkringskassan?
7. Hur ska överförmyndarförvaltningen förhålla sig vid granskning av dessa ärenden?

Kontakt har skett med följande:

Kontakt har skett med bland annat Försäkringskassan, avdelningen för assistansersättning, Skatteverket, överförmyndaren i Skara och Järfälla samt företaget Populus.

Information som framkommit i kontakt med dessa redovisas nedan var för sig som underlag. Därefter ges förslag till beslut om hantering inom förvaltningen vid fråga om samtycke till att bedriva enskild firma samt hur granskning av årsräkning ska ske på ett enhetligt sätt.

Försäkringskassan

Bakgrund

Vad är assistansersättning? Ersättning för personer som:

- omfattas av lagen om stöd och service (LSS)
- har en stor och varaktig funktionsnedsättning
- inte har fyllt 65 år vid ansökan
- är försäkrad i Sverige.

För att en person ska få assistansersättning ska hen även behöva personligt utformat stöd i mer än 20 timmar per vecka för hjälp med något av följande:

- andning
- personlig hygien
- intagande av måltider
- klä av och klä på
- kommunikation med andra
- annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personen.

Det är när personen behöver hjälp mer än 20 timmar per vecka för de här behoven som hen kan få assistansersättning från Försäkringskassan. Om hen får assistansersättning för de här behoven kan hen också få ersättning för fler personliga behov.

Om hen behöver stöd för behoven för mindre tid än 20 timmar i veckan kan hen i stället ansöka om personlig assistans hos hens kommun. Kommunen kan också hjälpa till med till exempel ledsagarservice och avlösarservice.

Ansökan

Om man har behov av hjälp över 20 h i veckan kan man ansöka om assistansersättning från Försäkringskassan. I ansökan behöver man uppge ett av följande val när man ansöker. Valet visar på hur man tänker sig att ta emot hjälpen och styr därmed hur och till vem ersättningen betalas ut samt vem som redovisar:

1. Man anlitar kommunen (kommunen blir redovisningsskyldig månadsvis till Försäkringskassan)
2. Man anlitar privat bolag (bolaget blir redovisningsskyldigt varje månad/huvudmannen skriver under varje månad och intygar att assistenterna varit där.)
3. Man tar emot pengarna själv- är EGEN- (ej firma). Huvudmannen/ställföreträdaren redovisar varje månad kostnader, vilka anställda som finns etcetera. Försäkringskassan går igenom kostnaderna. Huvudmannen behöver då registrera sig som arbetsgivare hos Skatteverket för att kunna anställa och betala ut löner till sina assistenter.

Försäkringskassan kräver alltså inte att huvudmannen startar enskild firma men lägger sig heller inte i om en sådan redan finns registrerad. Om huvudmannen har enskild firma sedan tidigare vill Försäkringskassan helst **inte** att pengarna går genom firman. Pengarna från assistansen ska så klart inte heller användas till annat inom firman. Man ställer dock inga krav på att avsluta firman om en sådan redan finns.

Efter att ersättningen beviljats/utbetalning

När man beviljats assistansersättning står det tydligt *assistansersättning* på bankens kontoutdrag. Ersättningen får inte påverka eventuell skuldberäkning hos Kronofogdemyndigheten. Pengarna kan betalas ut till *huvudmannen, ställföreträdaren* eller *vårdnadshavaren* som sedan ska betala ut lön samt betala in arbetsgivaravgifter och personalens skatter till det skattekonto man registrerat hos Skatteverket. God man/vårdnadshavare får registrera sig med **sitt** konto och eget Bank-ID. Enligt försäkringskassan vill god man ibland inte att pengarna utbetalas till huvudmannens konto för att undvika att de försvinner till annat. (Här ger vi motstridig information då förvaltningen uppmanar ställföreträdaren att aldrig sammanblanda medel!)

Ersättningen är cirka 304 kr/timme. Beloppet ska täcka en normal månadslön för en assistent plus arbetsgivaravgifter. Visst överskott kan vara acceptabelt. Detta ska då gå till utbildning, material etcetera. Ersättningen betalas ut i *efterskott om enskild firma finns registrerad*. Man får då utbetalning **efter** att man redovisat hur assistenterna arbetat föregående månad.

Ersättningen betalas ut i *förskott med fasta belopp månadsvis* om man är "egen" och endast registrerad som arbetsgivare. Redovisning ska då ske månadsvis och en större avstämning görs även till Försäkringskassan var sjätte månad där man redovisar ev. överskott som då måste betalas tillbaka.

Försäkringskassan kontrollerar att assistansmottagarna är registrerade som arbetsgivare men kollar inte att de betalar arbetsgivaravgifter. Assistansersättning är skattebefriad men det åligger huvudmannen att betala in arbetsgivaravgifter och skatter för arbetstagarna, vilket betalas in på skattekontot som registrerats.

Se länkar för mer info:

<https://www.forsakringskassan.se/privatpers/funktionsnedsattning/assistansersattning>
<https://brukarkoll.se/att-sjalv-anordna-din-assistans/>

Anmälningsskyldighet

Lagändringar gällande bland annat myndigheter och kommuners anmälningsskyldighet började gälla den 1 januari 2020.

Enligt regeringen ska bidragsbrottslagen även gälla vissa stöd, bidrag och ersättningar till enskilda personer, men som betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den personen. Det kan exempelvis vara tandvårdsstöd eller *assistansersättning*. Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen utvidgas på samma sätt och ska dessutom omfatta pensioner. Underrättelseskyldigheten gäller även för *kommuner*. Förslaget innebär även straffskärpningar för bidragsbrott.

Förvaltningen är skyldig att anmäla till Försäkringskassan om vi misstänker att assistansersättning inte används till rätt syfte.

Kontakta Försäkringskassans kundtjänst för partners "Avdelningen för assistansersättning"

Skatteverket

Huvudmannen kan registrera sig som *arbetsgivare* hos Skatteverket (ej egen firma). Detta innebär att man betalar lön till personal. Man deklarerar inte för detta men däremot lämnas en arbetsgivardeklaration in varje månad. Skatteverket får inte information om en person har god man eller förvaltare men kan ana sig till det om det finns ett *registrerat ombud* i deras system. Assistansbolag som är enskild firma granskas av Skatteverket ibland med *särskild granskning*. Granskas i övrigt som andra firmor.

Det går inte att sätta spärr på en huvudman för att förhindra att en firma registreras på huvudmannen.

Har man aktiebolag måste man registreras hos Skatteverket som arbetsgivare men betalar inte F-skatt (man behöver även registrera sig hos Inspektionen för vård och omsorg, IVO). Försäkringskassan i samarbete med Skatteverket och IVO kontrollerar kontonumren som anmälts i samband med kontroll av ansökan om ersättning.

Bolagsverket

Enskilt bolag, aktiebolag, kommanditbolag kan förekomma i bolagsform. Bolagsverket får inte information om en person har en god man eller förvaltare. Överförmyndaren kan **begära en spärr** hos Bolagsverket på till exempel en huvudman som inte bör få starta firma.

Hur gör andra överförmyndarförvaltningar

Järfälla överförmyndare

Underlag begärs alltid in för enskild firma och granskas. De har inte rutiner för hur assistansersättning granskas men troligtvis har man inte samtyckt till start av enskild firma för att dessa redan fanns innan personen fick en god man.

Skara

Enligt Skara överförmyndare finns varken lagstöd eller praxis inom området. Varje överförmyndare måste hitta sin egen lösning som man känner sig trygg med. I Skara informeras gode mannen att överförmyndaren inte rekommenderar att uppgifter från enskild firma läggs in i årsredovisningen för huvudmannen. Istället har man där sagt att det senaste bokslutet för den enskilda firman ska bifogas årsräkningen. Överförmyndaren granskar då denna separat. Ekonomin som avser assistansbolaget separeras alltså från övrig redovisning i årsräkningen för att underlätta vid granskning. Då enskild firma är en del av huvudmannens ekonomi blir det därför formellt och redovisningsmässigt korrekt att fatta beslut om **förenklad redovisning** för den gode mannen. I realiteten blir det då istället som en ”vanlig” redovisning där endast huvudmannens privatekonomi redovisas. Men formellt sett blir det en förenklad redovisning i och med att enskild firman annars räknas in. Motivering till detta beslut kan skrivas utifrån att det underlättar vid redovisning samt granskning om firman redovisas separat.

Överförmyndaren i Skara känner inte till att man fått in någon ansökan om samtycke till att bedriva enskild firma med syfte att starta assistansbolag. Skulle de få in en sådan ansökan skulle det kunna vara befogat att i så fall ifrågasätta varför man behöver starta enskild firma när inte Försäkringskassan kräver detta för att assistansersättning ska beviljas.

Även om det är Försäkringskassans ansvar att granska redovisning av ersättningen är det Skaras uppfattning att överförmyndaren bör granska den gode mannens arbete i dessa fall då dennes uppgift är att se till att huvudmannen får den hjälp som assistansersättningen är till för. Överförmyndaren bör granska att pengarna använts korrekt.

Om huvudmannen inte har egen firma skulle en alternativ lösning istället kunna vara att ersättningen redovisas i årsräkningen som inkomst och löner och arbetsgivaravgifter redovisas som utgifter för att visa på att ersättningen och utläggerna går i stort sett jämnt upp.

Överförmyndaren bör alltid reagera om en huvudman som inte förstår vad saken gäller är registrerad som ägare till egen firma. Överförmyndaren skulle kunna ge samtycke i efterhand i särskilda fall.

Populus

Det går inte att se i Populus om en person har enskild firma eller endast är registrerad som arbetsgivare.

Vad föreslås och varför

Vägledning och praxis saknas idag och kommuner gör olika när det gäller hantering. Stockholms överförmyndare behöver hitta en praxis till stöd för handläggare vid granskning av ärenden där assistansersättning förekommer. Nedan följer förslag på hantering:

1. Samtycka eller inte?

Förvaltningen bör inte samtycka till start av enskild firma där syftet är att starta assistansbolag då Försäkringskassan inte efterfrågar enskild firma för utbetalning av assistansersättning. Förvaltningen bör då ifrågasätta varför detta är nödvändigt samt eventuellt avslå begäran om inget annat tyder på att enskild firma som bolagsform krävs för att huvudmannen ska kunna få den all den hjälp som krävs. Oklart om enskild firma behöver finnas om det till exempel handlar om mer än att betala ut löner. Det mest troliga i dessa sammanhang är dock att firman redan existerar sedan tidigare. Vår uppgift är då inte att ifrågasätta varandet av den enskilda firman, om det inte är så att huvudmannen *inte förstår vad saken gäller*. Förvaltningen bör då påbörja en utredning och kontakta andra myndigheter.

2. Granska eller inte?

Förvaltningen behöver inte djupgranska användandet av assistansersättningen då detta är Försäkringskassans uppdrag. Dock åligger det överförmyndaren att granska så att huvudmannen fått den hjälp hen är berättigad till vilket delvis kan säkerställas genom en översiktlig genomgång av användandet av assistansersättningen. Summa ersättning in- kontra summa utbetalade löner+ skatter. God man bör uppmanas att redovisa detta separat om enskild firma finns (beslut om förenklad redovisning fattas.) Situationen kan se mycket olika ut från fall till fall och förvaltningen bör inte ha olika sätt för hantering då det lätt leder till att det blir rörigt för handläggarna. Nedan specificeras de två vanligaste varianterna samt förslag på enhetligt granskningsförfarande.

- **Ingen firma** finns registrerad utan huvudmannen är endast registrerad som arbetsgivare. Ersättningen är ibland upptagen i huvudmannens årsräkning och ibland inte.

Hantering: Vi uppmanar ställföreträdaren att redovisa assistansersättningen i en separat årsräkning och skicka in underlag för detta samt fattar beslut om förenklad redovisning.

- Översiktlig granskning; Får vi en uppfattning av att assistansersättningen används till rätt ändamål eller finns avvikelser som bör utredas? Vid misstanke om bidragsbrott eller felanvändande av assistansersättning ska anmälan göras till Försäkringskassan. Ingående och utgående belopp ska i princip gå jämnt upp.
- Har arbetsgivaravgifter betalats in av den gode mannen? Detta kontrolleras av Skatteverket men vi bör kontrollera att inbetalning är gjord till skattekonto för att så långt som möjligt förhindra att huvudmannen blir skuldsatt. Detta kontrolleras genom kontoutdrag eller utdrag från Skatteverket. Kan även kontrolleras i Populus. Vi kan inte veta exakt hur mycket som ska betalas in men vi kan göra en kontroll av att skatt betalas in.
 - **Enskild firma** finns registrerad och uppgifter om denna registreras ibland i årsräkning eller ibland separat.
Hantering: Fatta beslut om förenklad redovisning. Upplys den gode mannen/förvaltaren att redovisning och underlag för enskild firma redovisas separat från årsräkningen. Begär in **senaste** bokslut, kontoutdrag.
- Om huvudmannen inte förstår vad saken gäller - starta utredning och begär in underlag gällande enskild firma och yttrande om hur det kommer sig att huvudmannen står registrerad för enskild firma. Informera Skatteverket och Försäkringskassan. Vid behov, begär spärr hos Bolagsverket för huvudmannen.
- I övrigt som ovan gällande granskning om assistansersättning används till rätt ändamål och om arbetsgivaravgifter samt skatter är inbetalda.

3. Assistansersättning betalas in på den gode mannens konto

I ett fåtal fall betalar Försäkringskassan ut assistansersättningen till ställföreträdarens konto så att inte huvudmannen kan spendera pengarna. Detta är ett val ställföreträdaren har möjlighet att göra vid ansökan till Försäkringskassan om assistansersättning. Om förvaltningen uppmärksammar att så är fallet bör ställföreträdaren informeras om att detta *inte* godtas av överförmyndaren och att sammanblandning av medel inte är tillåtet från överförmyndarens sida även om Försäkringskassan godkänner detta. Förutom att man som god man inte ska sammanblanda medel kan det också vålla stora problem om ställföreträdaren skulle avlida och ersättningen räknas in i dödsboet.

4. God man är även anställd som assistent åt huvudmannen

Om förvaltningen uppmärksammar att den gode mannen även är anställd som assistent åt huvudmannen, vilket kan vara fallet om det till exempel handlar om en anhörig, ska god man entledigas av förvaltningen och en utomstående god man tillsättas.

Kommunikation

- Information om hur ledningsgruppen beslutat att hantera ovan bör kommuniceras muntligt till enheterna av enhetscheferna.
- Granskningsrutinen uppdateras med stycke som tydligt klargör hanteringen då detta är sällan förekommande och handläggarna riskerar att glömma från fall till fall.

- Årsräkningsgruppen följer upp och informerar förvaltningen i samband med granskningsmötet i januari 2021.

Vem har tagit fram detta dokument?

Emma Furtenbach Lundqvist i samarbete med Ulrika Bergman

Vem/vilka är ansvariga i frågan?

Enhetschefer för kommunikering. Årsräkningsgruppen för uppföljning i januari 2021